

GÜNDÜZ VASSAF • Cennetin Dibi

Çılgın Yankısı, 1937,
David Alfaro Siqueiros'tan esinlenerek.

Ayrıntı Yayınları, 1996-1997 (4 baskı)

İletişim Yayınları 558 • Çağdaş Türkçe Edebiyat 99

ISBN-13: 978-975-470-734-2

© 1999 İletişim Yayıncılık A. Ş.

1-23. BASKI 1999-2017, İstanbul

24. BASKI 2018, İstanbul

KAPAK Hakkı Mısırlıoğlu

KAPAK RESMİ Mehmet Nâzım

ÖN VE ARKA İÇ KAPAK DESENLERİ Andreas Vesalius,

“De humoni corporis”, 1542

UYGULAMA Hasan Deniz

DÜZELTİ Seçkin Oktay - Cem Tüzün

BASKI Sena Ofset · SERTİFİKA NO. 12064

Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi B Blok 6. Kat No. 4NB 7-9-11

Topkapı 34010 İstanbul Tel: 212.613 38 46

CILT Güven Mücellit · SERTİFİKA NO. 11935

Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırımı Caddesi, Gelincik Sokak,

Güven İş Merkezi, No: 6, Bağcılar, İstanbul, Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 10721

Binbirdirek Meydanı Sokak, İletişim Han 3, Fatih 34122 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

GÜNDÜZ VASSAF

Cennetin Dibi

Modern Zamanlarda
Eğlencelik Hayat

GÖZDEN GEÇİRİLMİŞ YENİ BASKI

GÜNDÜZ VASSAF Liseyi Robert Kolej’de tamamladıktan sonra aldığı futbol bursuyla psikoloji eğitimi gördüğü George Washington Üniversitesi’nden mezun oldu. Gençliğinde ABD’de akıl hastanesi gardiyanlığından TRT’de radyo spikerliğine kadar çeşitli işlerde çalıştı. Hacettepe Üniversitesi’nden psikoloji doktorasını aldıktan sonra, uzun süre Ankara Üniversitesi Mediko-Sosyal Merkezi’nde öğrencilere psikolojik danışmanlık yaptı. Sonradan pişman olacağı, Türkiye’nin ilk zekâ testini geliştirdi. Uzun yıllar bu testlerin bir tür zekâ katliamı olduğuna dikkat çekti. Uluslararası Psikologlar Konseyi yönetim kurulu üyeliğine seçildi, Union of Psychological Science Barış Komitesi kurucu üyesi oldu, American Psychological Association’ın toplum psikolojisi bölümünün Avrupa ve Ortadoğu koordinatörlüğünde görev aldı. 12 Eylül askerî darbesinden sonra öğretim üyeliği yaptığı Boğaziçi Üniversitesi’nden istifa etti. Türkiye’de Psikologlar Derneği’nin kurucu üyelerinden olmasının yanı sıra 12 Eylül’e kadar Uluslararası Af Örgütü’nün İstanbul Şubesi başkanlığında, Tüm Öğretim Üyeleri Derneği (TÜMÖD) yönetim kurulunda yer aldı. O tarihten sonra Kassel, Marburg ve Bremen üniversitelerinde öğretim üyesi, Kanada McGill Üniversitesi Center for Developing Area Studies’de “konuk” akademisyen, Amsterdam’da Averroes Stichting’de klinik psikolog, Viyana’da Institute für Höhere Studium ve Avrupa Bilim Vakfı’nda da konuk araştırmacı olarak çalıştı. Kurulduğu günden kapandığı 2016’ya kadar Radikal gazetesinde “Uçmakdere” başlıklı köşe yazılarıyla 20 yıl boyunca yer aldı.

Kitapları: *Zekâ ve Zekâ Testleri Nedir? Ne değildir?* (Ankara Üniversitesi Mediko Sosyal Merkezi Yayınları, 1977); *Daha Sesimizi Duyurmadık: Avrupa’da Türk İşçi Çocukları* (Belge Yayınları 1983; İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2002); *Cehenneme Övgü* (Ayrıntı, 1992; İletişim, 1999); *Cennetin Dibi* (Ayrıntı, 1996; İletişim, 1999); *Annem Belkıs* (İletişim, 2000); *40 Yıl Önce 40 Yıl Sonra Amerika-Rusya* (İletişim, 2006); *Tarihi Yargılıyorum* (İletişim, 2007); *Türkiye Sen Kimsin?* (İletişim, 2008); *Leventnâme* (Heyamola, 2009); *Kimliğimi Kaybettim Hükümsüzdür* (İletişim, 2010); *Mostari: Bir Köprü Bekçisinin Günlüğü* (YKY, 2013); *Medeniyet, Kültür, Sanat* (İletişim, 2014); *İstanbul’da Kedi* (YKY, 2014), *Boğaziçi’nde Balık* (YKY, 2015), *Nâzım (Aylak Adam, 2015), Ne Yapabilirim? / Geleceğe Kartpostallar* (İletişim, 2016), *Yol Arkadaşım: Havaalanı Yazıları* (Karakarga, 2017).

Hazırlayan: *Özgürleşmenin Sorunları: Mehmet Ali Aybar Sempozyumları* (Tarih Vakfı Yayınları, 2003); *Belkıs Halim Vassaf’ın defterinden: Dumezil’in Sosyoloji Dersi Notları* (Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, 2009).

Çeviri: *Guantanamo’dan Şiirler* (Der. Marc Falkoff, Bilgin Adalı ile birlikte, YKY, 2008).

İÇİNDEKİLER

- I. Kiralık Hükümetler *13*
- II. Büyük Marlboro Meydan Muharebesi *21*
- III. Ölüm Marketleri *45*
- IV. Yuvamız, Mutlu Yuvamız A.Ş. *63*
- V. Pipicik *81*
- VI. Turistlere Ehliyet *123*
- VII. Şirket-i Sefahat *131*
- VIII. Mahşer Çocukları *155*
- XI. Yeni Futbol *167*
- X. Prens Diana *181*
- XI. Gazete Haberleri *213*
- XII. Kedinin Rüyası *233*
- XIII. Son Sözler *247*

*Annem Belkıs Halim Vassafa ve
bombalardan önce
Bıstric Medrese Sokağı
37 numarada oturan
Saraybosnalı dayı kızımız
Sıriye Abla'nın çocuklarına...*

Akıl kendi kendinin yeridir

ve kendi başına

Cehennemi cennete

cenneti cehenneme

çevirebilir

Şeytan, John Milton

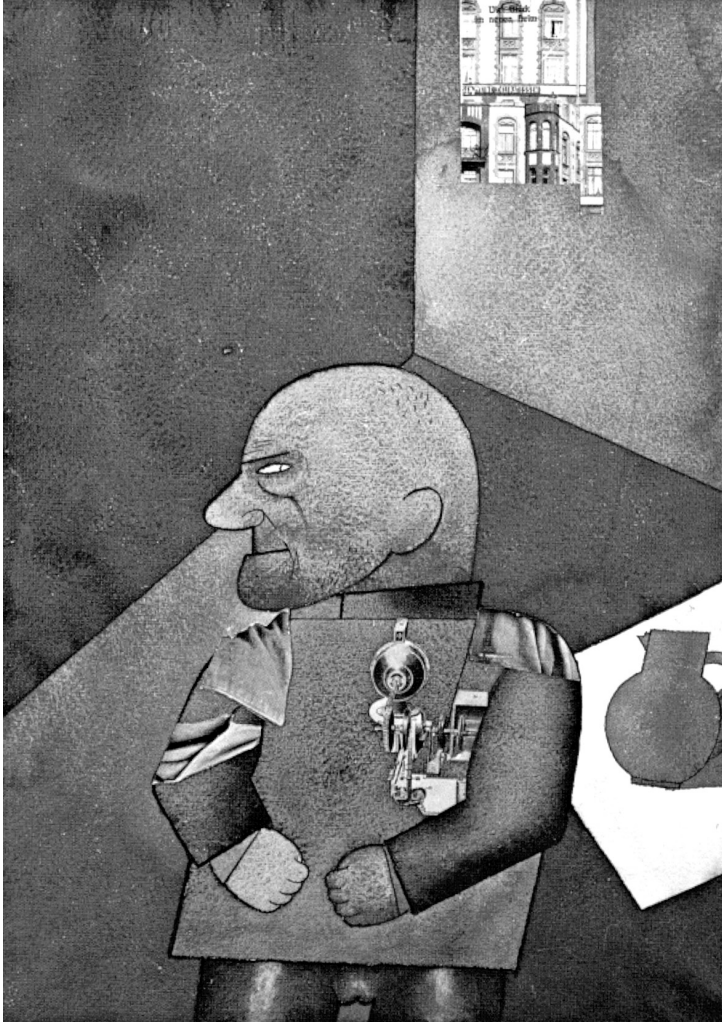

17. yüzyılın başlarında astrolog Robert Fludd'ın yazdığı bir kitabın Yıldız Falı'ndan söz eden bölümünden... *Geleceği Görmek*.

Edward Bernays (1891-1995)

22 Kasım 1995'te 104 yaşında ölen Bernays, yüzyılımızda belki de günlük yaşantımızı en çok etkileyen insan. Sigmund Freud'un yeğeni olan Bernays'ın müşterileri arasında Eisenhower, Thomas Edison, Henry Ford, Enrico Caruso, Jan Masaryk, Nijinsky, Samuel Goldwyn, Eleanor Roosevelt ve ABD Dışişleri ve Ticaret bakanlıkları bulunuyor.

Özelliği, çağımıza özgü en önemli uzmanlık alanlarından biri olan halkla ilişkilerin kurucusu olması. "Tüketici ruhlarımızın mühendisi" olarak tanınan Bernays, bir çırpıda temel davranışlarımızı değiştirebilmekle ünlü. Örneğin, Amerikan halkını, temsil ettiği şirketin mamulü olan domuz etini sabah kahvaltısında yemeye ikna edip, jambonlu yumurtayı ülkesinin "milli kahvaltısı" yapan kişi.

Yürek Mühendisi, George Grosz, 1920.

KİRALIK HÜKÜMETLER

I

Bargrocla, Kuklaların Dünyası, İtalyan el yapımı kukla, 20. yüzyıl.

Oy vermek tarihe karıştı.

Seçimle iş başına gelmiyor artık hükümetler. Siyasi partiler de kalkalı yıllar oluyor. Kurtulduk o günlerden. Ne maskaralıklar, kepezelikler yapılırdı seçim kazanmak için. Ülkenin bölünmez bütünlüğünden söz eden siyasi partiler bölücülüğün başlıca unsuruydu. İktidara gelebilsinler diye halkı birbirine düşürür, durmadan kargaşa yaratırlardı. Ya seçim gündeme geldiğinde sorumsuzca oluk oluk akıtılan paralar! Bir yanda para bekleyen eğitim, sağlık, ulaşım vb. sorunlar; öbür yanda seçilmek uğruna milyarlar harcanan siyasi sirk gösterileri. Bitti, bitti. Hepsi bitti.

İmparatorluklar döneminde doğuştan hazırlanırdı geleceğin hükümdarları. Sonradan siyasi partiler çıktı. Burjuvalar, düşünce adamları falan, sultanların, kralların işine soyundu. Derken işçiler girdi işin içine ve işçiler adına konuşanlar. Samılıyordu ki, demokrasi demek her ülkede, her isteyenin iktidar olabilmesidir.

Zamanla dünyanın her yerinde seçimlerle gelenler, gide-ni aratmaya başladı. Eskisi gibi devlet adamları çıkmaz oldu.

Birbirinden çapsız, şöhret ve para düşkünü insanlar devlet başkanı, başbakan falan oldular. Onlardan tiksilmek ve tek tük fıkralarla duyduğu öfkeyi hafifletmek dışında, halk pek tepki göstermedi. Siyasetin yozlaşmasıyla tüm değer yargılarımızı yitirmiş ve politikaya iyice yabancılaştırılmıştık.

Yeni Dünya Düzeni'nde, artık gazete bile okumayan insanlar 328 kanallı TV'lerinden durmadan özgür seçimler yapıyor; devlet için de "gölge etmesin başka ihsan istemem" deniliyordu. Başbakanların, başkanların adını bilmek şöyle dursun, Dünya'nın Güneş'in etrafında döndüğünü bilenlerin sayısı bile giderek azalıyordu.

Ne var ki hiçbir hükümet de işinde başarılı olamıyordu. Bir defa ulus-devlet çoktan tarihe karışmıştı. Bayrak gönderlerinde çok-uluslu firmaların bayrakları hem en büyüktü hem de en yüksekte dalgalanıyordu. Uluslararası mafyalar ve firmalar har vurup harman savuruyor, liberal kapitalizmin sınır tanımayan ticaret politikasını harfiyen yürütüyorlardı.

Yürütüyorlardı da doğru dürüst muhatap bulamıyorlardı devlet katında. Hükümetler durmadan değiştiğinden tutarlı bir ekonomi politikası çizilemiyor, cuntalar ya da meclisi hiçe sayan yarı totaliter rejimlere başvurmak zorunda kalınıyordu. Üstelik halk nezdinde ne askerinin ne de başkanların beş paralık itibarı kalmıştı. Devlet yönetimi her alanda uzmanlaşmış kişiler gerektiriyordu.

İlk ilan bir Amerikan gazetesinde çıktı:

KİRALIK HÜKÜMET

1- New York'ta kurulan, Singapur, Zürih, Buenos Aires ve Darüsselam'da şubeleri olan Glasnost Uluslararası Yönetim firmamızın faaliyete geçtiğini müjdeleyiz.

2- Kiralık hükümetlerimizin uzman kadrolarının

hepsi Uluslararası Para Fonu, Dünya Sağlık Teşkilatı, Uluslararası Af Örgütü, Birleşmiş Milletler Tarım ve Gıda Örgütü gibi kurumlarda çalışmış olup her biri en az beş dil bilmektedir.

3- İlgili devletlerle anlaşma sağlandığında, firmamız kiralık hükümetimizin söz verdiği ekonomi, sağlık, eğitim vb. alanlarındaki hedeflere, belirlenen süre içinde varılacağını taahhüt eder. Hedeflere ulaşmadığı takdirde tazminat öder, hedef aşıldığında ise ek prim alır.

4- Kiralanan hükümetin tüm reklam ve halkla ilişkiler (kamuoyunu yönlendirme) hizmetlerini firmamız ek bir ücret karşılığı yerine getirir. Kiraladığımız hükümet ve kabine üyelerine halkınızca arzulanan uygun görüntüyü (liberal, anarşist, yeşil, kökten-ci muhafazakâr, sosyal demokrat, feminist vs.) verecek kadromuz mevcuttur.

5- Firmamızın kiraladığı hükümetler, Birleşmiş Milletler Evrensel İnsan Hakları Beyannamesi'ne uymayı taahhüt eder.

6- Firmamız ile kiracı devlet arasındaki ihtilaflarda taraflar Lahey Adalet Divanı'nın kararlarına uymayı önceden taahhüt eder.

İşte böyle idi ilan. Zaten hapisanelerini, okullarını, itfaiyelerini, sokak temizliğini, polis teşkilatını çoktandır özel firmalara devretmiş olan Amerika gibi ülkeler kolayca alıştı çokuluslu şirketlerden hükümet kiralamaya.

Kısa bir süre içinde bu tarzda birçok firma kuruldu. Kimileri birbirlerinden hükümet transferine bile başladı. Kötü firmalar battı, iyilerin hisse senetleri borsalarda kapışılır oldu. Ne var ki bu firmaların hiçbiri, hâlâ Türkiye gibi gerçek demokrasiyi kurmaktaki kararlılığını sürdüren ülkelere nü-

fuz edebilmiş değil. Bu tür ülkelerin politikacıları, paşaları ve kapıkulu hocaları halka en iyisini verebilmek için birbirleriyle yarış içindeler hâlâ...

Mayıs 1990, Levend

